

ЕСТЕТИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ ІНТЕР'ЄРУ БУДІВЕЛЬ

Н. Савчак, к. т. н.

Львівський національний аграрний університет,

Р. Савчак, аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»

<https://doi.org/10.31734/architecture2018.19.122>

Постановка проблеми. Одна з основних проблем естетичного сприйняття архітектурних форм інтер'єру – характер формування емоційного впливу проєктованого замкненого простору на людину, на її естетичне сприйняття, зв'язок з навколишнім середовищем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми естетичного сприйняття архітектурних форм вивчала низка вчених, зокрема: Ю.Г. Божко [1], В.Л. Глазычев [2], В.Я. Даниленко [3], М. І. Яковлев [4]. Висновки та рекомендації більшості досліджень потребують принципового перегляду, оскільки їх проводили в умовах державно-адміністративного регулювання економічних відносин. Проєктування форм інтер'єру будівель здійснювали без поліпшення комфортності їх сприйняття. Проведення такого дослідження зумовлене необхідністю висвітлити сучасний стан проблеми та пріоритетні композиційні моменти в історії будівництва інтер'єрів.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження – звернути увагу на важливість висвітлення сучасного етапу естетичного сприйняття архітектурних форм інтер'єру будівель, визначити пріоритетні композиційні моменти в історії будівництва інтер'єрів.

Виклад основного матеріалу. У літературі з історії будівництва стародавнього світу детально висвітлено форми інтер'єрів будівель. Такі форми були по-своєму логічні й виправдані функціонально, конструктивно й естетично, відповідали умовам свого часу [5; 6]. Як відомо, основний історичний досвід засвоєння геометричних ідей у мистецтві пов'язаний з теорією пропорцій. У Стародавньому Єгипті, в античній Греції геометрія закріпила свою роль у мистецтві як раціональний шлях удосконалення методів пропорціювання і гармонізації форми. Водночас її роль проявилась у формуванні теоретично-пізнавальної проблеми мистецтва, у стимулюванні тенденцій універсальності знання, розширення світо-

сприйняття. Писемні джерела часів Сократа донести до нас відомості щодо проблеми співвідношення краси й корисності. Філософ обстоював думку про відносність цього зв'язку [3, с. 6].

Будівництво стародавнього світу залишає за собою суперечливу картинку архітектурно-композиційних систем форм інтер'єрів будівель. Архітектура країн Сходу, Греції і Риму була породжена специфічними соціальними, ідеологічними і географічними умовами й реаліями. В Єгипті склалася специфічна система планового вирішення форм інтер'єру у вигляді трьох елементів, розміщених по одній осі (перистиля, гіпостиля і секоса) [6]. Рим широко використовував у храмовому будівництві, а саме в інтер'єрі, форму псевдоперитору. Стіни храмів викладали на всю глибину з каменю без облицювання. Таким чином, внутрішній простір храмів уподібнювався до зовнішнього. Вершиною будівельного мистецтва римлян став купол Пантеона, товщина оболонки якого, за діаметра у 43 метри, була мінімальною, а саме два метри. Цю конструкцію не могли перевершити протягом багатьох століть. Значні успіхи римлян бачимо у композиційному поєднанні в одній будівлі різних форм склепінь, що давало змогу досягти статичної рівноваги систем і водночас вміло вирішувати інтер'єр, його освітлення і функціональний зв'язок приміщень як із зовнішнім, так і з внутрішнім простором. Внутрішній простір емоційно впливав на прихожан, вони знаходили в цій споруді затишок, спокій і покаяння душі [6, с. 21].

Архітектура феодального суспільства забезпечує великий вибір форм інтер'єрів приміщень. Ніколи згодом, за винятком сучасної епохи, архітектура не була настільки багата на геометричні форми, як у середні віки. Тут можна натрапити не тільки на різні геометричні форми інтер'єру будівель, а й на протилежні конструктивні системи і принципи. З одного боку – масивні архітектурні конструкції, у яких сили тиску входять всередину, тонуть в інертних масах матеріалів, а з іншого – каркасні конструктивні системи, у яких кожний елемент виконує чітко визначену статичну роль.

Архітектура Середньовіччя забезпечує великий матеріал для вивчення виникнення і еволюції численних канонізованих типів інтер'єрів будівель. Форма інтер'єру будівлі того часу була не тільки витвором плану, й добре розробленої, логічно зв'язаної в усіх своїх вузлах конструктивної системи, яка естетично сприймається.

Староруська архітектура загалом відрізнялася композиційною і конструктивною логічністю і реалізмом. Їй не були властиві “зайві” будівельні об'єми. Горищ у кам'яному культовому будівництві або зовсім не було, або об'єм їх зводився до мінімуму. Характерно, що навіть шатрові кам'яні церкви мають внутрішній простір до самого верху будівлі. Інтер'єр такої будівлі був відкритий; великий об'єм верху залу сприймається стрімким, він розвиває рух об'єму вгору.

Епоха Відродження виявилася переломним моментом в історії архітектурного дизайну інтер'єрів. Великим нововведенням в архітектурі Відродження були куполи. Куполи епохи Відродження радикально відрізнялися від античних своєю формою. Прогресивний зміст ідеї, на основі якої був створений купол Флорентійського собору, полягав у застосуванні двох зв'язаних між собою оболонок, унаслідок чого купол отримав необхідну міцність і водночас став легшим [7]. Кінець XIX і початок XX ст. був дуже плідний на творчі й мистецькі нововведення в архітектурі. Наприклад, архітектурне обличчя Києва створювали видатні митці, серед яких В.В. Городецький та В.М. Ніколаєв. Розглянемо декілька праць видатних будівничих. Споруда В.В. Городецького – Національний музей образотворчого мистецтва – виділяється органічністю синтезу, раціональністю планування, стриманістю форм. Тут автор одним із перших у Європі використав бетон для виготовлення форм – це, зокрема, леви при вході, портик входу до музею. Інтер'єри залів відзначаються урівноваженістю форм, їх парадністю. Республіканський будинок актора В.В. Городецький розробив у стилі Відродження: прості зали, широкі коридори [8].

До найвизначніших будівель кінця XX ст. належать Оперний театр, філармонія (архітектори А. Шретер, В. Ніколаєв). Хороша акустика залів, форми інтер'єрів підпорядковані потребам функціональної і конструктивної доцільності. В. Ніколаєв зводив храми у візантійському стилі (за свій творчий шлях звів понад 60 храмів). Він – автор корпусів пивзаводу, проекту театру ім. Лесі Українки, який будували як цирк. Одна з визначних споруд кінця XIX ст. – будівля

Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка (вул. Володимирська, 60), побудована за проектом академіка архітектури В.Т. Беретті (1837–1843 рр.) [9]. План будівлі дуже простий і раціональний, з вираженою прихильністю класицизму до симетрії та рівноваги частин. Основні композиційні вузли плану визначаються розміщенням великих об'ємів центрального вестибюлю, актового залу за головним фасадом і двох об'ємів церков за фасадом, який повернутий у бік ботанічного саду. Широкий коридор зв'язує всі приміщення і аудиторії між собою. У їх перекриттях застосовані різні аркові конструкції: хрестові й напівкупольні. Оформлення більшості інтер'єрів аудиторій досить стримане, просте і відповідає призначенню будівлі. Пластичність, співвідношення розмірів та форм – усе це надає інтер'єрам аудиторій хорошої акустики. Парадно оздоблені вестибюль та актова зала. Колони іонічного ордера надають вестибюлю парадного вигляду. Актובה зала відрізняється вдалим співвідношення розмірів та форм, хорошим світлокольоровим оформленням. *Позитивні риси:* вмиле поєднання кольорів, витримана симетрія форм, хороша акустика, освітленість; *негативні риси:* перенасиченість ліпниною.

В архітектурі старовинного Львова, у його центральній частині, виділяються дві будівлі кінця XIX ст. – головний корпус НУ «Львівська політехніка» та головний корпус Національного університету ім. І. Франка. Споруда професора Ю. Захаревича – головний корпус НУ «Львівської політехніки» на вул. С. Бандери, 12 (1873–1877 рр.) – свого часу була зразком будівництва адміністративних та громадських будівель.

У розчленуванні моноліту будівлі простими геометричними об'ємами і розкладанні осьових, ритмічних акцентів, а також у самому трактуванні архітектурних форм її фасів, ще відчувається чітка дисципліна класицизму [10, с. 106].

На протигагу строгим, витриманим архітектурним формам фасадів інтер'єр будинку потрактований у дусі парадних, ренесансних вирішень. Це насамперед стосується монументально задуманого центрального вестибюлю з парадною, прикрашеною багатим скульптурним декором та ліпниною, сходовою кліткою і приміщенням актового залу. Особливо виділяються тут актовий зал засідань та низка аудиторій, розміщених на другому і третьому поверхах. Актובה зал також оздоблений багатим скульптурним декором та ліпниною. Прикрашену розетками та розписами стелю ніби підтримує колонада картин, які виконали за задумом

видатного польського художника кінця XIX ст. Я. Матейка та його учнів. Усе це робить приміщення парадним, у ньому людина почувається легко і розкуто. *Позитивні риси архітектурного вирішення інтер'єру*: хороше освітлення залу, вмiле поєднання кольору, відчуття комфортності та естетичності; *негативні риси*: не витримані пропорції залу, погана акустика. Навчальні лекційні аудиторії різняться своїми об'ємом і величиною форм. Усі аудиторії і приміщення зв'язує між собою широкий коридор, перекритий арковими конструкціями. *Позитивні риси*: просто, логічно вирішені інтер'єри, хороша освітленість; *негативні риси*: стрімкий амфітеатр, один вхід, що ускладнює евакуацію студентів у разі пожежі, плоска стеля, прості прямокутні форми аудиторій.

Визначною подією у формуванні архітектурного обличчя Львова як тодішньої столиці провінції стало будівництво Галицького сейму (тепер головний корпус Національного університету ім. І. Франка), здійснене архітектором Ю. Гохбергером у стилі віденського неоренесансу у 1877–1881 рр. [10, с. 108]. Споруда Ю. Гохбергера – головний корпус Львівського національного університету ім. І. Франка – виділяється раціональністю планування. Просторі аудиторії, зали засідань, парадний вхід, широкі коридори – все це нагадує нам про велич цієї будівлі. Цікаво тут вирішено планування дзеркального залу (актовий зал). Амфітеатр побудований у вигляді півкола. За авторитетними оцінками [10, с. 107, 108], тут людина почувається легко, комфортно і завжди в центрі уваги.

Позитивні риси: хороше освітлення залу, вдале поєднання кольору, колористики залу; *негативні риси*: стрімкий амфітеатр, невдале поєднання плоскої форми стелі з овальними формами інтер'єру залу.

Висновки. На підставі проведеного аналізу можна дійти висновку, що архітектурні форми інтер'єрів будівель та їх естетичне, емоційне сприйняття цікавили наших попередників, але вони приділяли недостатньо уваги комфортності перебування в них людини. Вони вмiло вибирали форми інтер'єрів будівель, їх пропорції та оздоблення, вдало використовували аркові купольні конструкції перекриття, але не завжди поєднували композиційно-геометричну архітектонічну закономірність форми, масштабності і змісту в інтер'єрах громадських споруд.

Бібліографічний список

1. Божко Ю. С. Эстетические свойства архитектуры. Моделирование и проектирование. Киев: Будівельник, 1990. 144 с.
2. Глазычев В. Л. Эволюция творчества в архитектуре. Москва: Стройиздат, 1986. 494 с.
3. Даниленко В. Я. Основы дизайна: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1996. 92 с.
4. Яковлев М. І. Геометричні принципи художнього формоутворення: дис. ... д-ра техн. наук: 05.01.03. Київ, 1999. 415 с.
5. Афанасьев К. Н. Построение архитектурной формы древнерусскими зодчими. Москва: Изд-во АН СССР, 1956. 112 с.
6. Бартев И. А. Форма и конструкция в архитектуре. Ленинград: Стройиздат, 1968. 208 с.
7. Савчак Н. С. Геометричні принципи коригування форми навчальних аудиторій за показниками сприйняття інформації: дис. ... канд. техн. наук: 05.01.03. Київ, 2001. 206 с.
8. Киев. Москва: Стройиздат, 1975. 263 с. (Архитектура городов-героев).
9. Лотвин Г. Н. Киев. По архитектурным памятникам Киева. Очерк. Изд. 3-е, дополн. Москва: Искусство, 1982. 138 с.
10. Вуйчик В. С., Липка Р. М. Зустріч зі Львовом: путівник / худож. О. І. Дмитрієв, Б. Р. Пікуцький. Львів: Каменярь, 1987. 175 с.

Савчак Н., Савчак Р.

ЕСТЕТИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ ІНТЕР'ЄРУ БУДІВЕЛЬ

Розглянуто естетичне сприйняття архітектурних форм інтер'єрів визначних будівель світу та України. Одна з основних проблем естетичного сприйняття архітектурних форм інтер'єру – характер формування емоційного впливу проєктованого замкнутого простору на людину, на її естетичне сприйняття, зв'язок з навколишнім середовищем. Проблеми естетичного сприйняття архітектурних форм вивчала низка вчених, зокрема: Ю.Г. Божко, В.Л. Глазычев, В.Я.Даниленко, М.І. Яковлев. Висновки та рекомендації більшості досліджень потребують принципового перегляду, оскільки їх проводили в умовах державно-адміністративного регулювання економічних відносин. Проєктування форм інтер'єру будівель здійснювали без поліпшення комфортності їх сприйняття. Проведення такого дослідження зумовлене необхідністю висвітлити сучасний стан проблеми та пріоритетні композиційні моменти в історії будівництва інтер'єрів. Завдання нашого дослідження – звернути увагу на важливість висвітлення сучасного етапу естетичного сприйняття архітектурних форм інтер'єру будівель, визначити пріоритетні композиційні моменти в історії будівництва інтер'єрів. У літературі з історії будівництва стародавнього світу детально висвітлені форми

інтер'єрів будівель. Такі форми були по-своєму логічні й виправдані функціонально, конструктивно й естетично, відповідали умовам свого часу. Як відомо, основний історичний досвід засвоєння геометричних ідей у мистецтві пов'язаний з теорією пропорцій. На підставі проведеного аналізу можна дійти висновку, що архітектурні форми інтер'єрів будівель та їх естетичне, емоційне сприйняття цікавили наших попередників, але вони приділяли недостатньо уваги комфортності перебування в них людини. Вони вміло вибирали форми інтер'єрів будівель, їх пропорції та оздоблення, вдало використовували аркові купольні конструкції перекриття, але не завжди поєднували композиційно-геометричну архітектонічну закономірність форми, масштабності і змісту в інтер'єрах громадських споруд.

Ключові слова: естетичне сприйняття, форми інтер'єру, інтер'єр будівель, комфортність.

Savchak N., Savchak R.

AESTHETIC PERCEPTION OF ARCHITECTURAL FORMS OF INTERIOR OF BUILDINGS

The aesthetic perception of architectural forms of interiors of prominent buildings of the world and Ukraine is considered. One of the main problems of aesthetic perception of architectural forms of interior is the nature of the formation of the emotional influence of the projected locked space on a person, on its aesthetic perception, and its relationship with the environment. The problems of aesthetic perception of architectural forms were studied by a number of scientists, in particular: Yu. G. Bozhko, V. L. Glazychev, V. Ya. Danilenko, M. I. Yakovlev. Conclusions and recommendations of most studies require a fundamental revision, since they were conducted in the conditions of state-administrative regulation of economic relations. Designing the interior of the buildings was carried out without improving the comfort of their perception. The conduct of this study is due to the need to highlight the current state of the problem and the priority composite moments in the history of interior design. The task of our study is to draw attention to the importance of highlighting the modern stage of aesthetic perception of architectural forms of interior design of buildings, to identify the priority composite moments in the history of interior design. In the literature on the history of the construction of the ancient world, the forms of interiors of buildings are elucidated in detail. Such forms were in their own logical and justified functional, constructive and aesthetic, consistent with the conditions of their time. As you know, the main historical experience of assimilating geometric ideas in art is connected with the theory of proportions. Based on the analysis, we can conclude that the architectural forms of the interiors of buildings and their aesthetic, emotional perception were of interest to our predecessors, but they paid insufficient attention to the comfort of staying in them. They skillfully chose the forms of interiors of buildings, their proportions and finishes, successfully used arch dome constructions of the ceiling, but did not always combine compositional-geometric architectonic patterns of shape, scale and content in the interior of public buildings.

Key words: aesthetic perception, forms of interior, interior of buildings, comfort.

Стаття надійшла 29.01.2018.